

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri¹

Fatih ÇINAR²

Süleyman Demirel Üniversitesi

Özet: Bu araştırma, 2000-2001 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanılan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) dersi öğretim programının yeterliliğinin DKAB öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada program, amaçlar, kapsam, işleyiş ve değerlendirme boyutlarında tarama modeli kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2004-2005 eğitim-öğretim yılında Isparta merkez ve ilçelerinde resmi ve özel ilköğretim okullarında görev yapan 69 DKAB öğretmeni oluşturmuştur. Ölçek ile elde edilen veriler analiz edilirken, frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda; DKAB öğretim programının çağdaş program geliştirme esaslarına göre hazırlanmış olduğu ancak DKAB öğretmenlerinin programa yönelik genelde olumsuz bir düşünceye sahip oldukları ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi, Değerlendirme, Öğretim Programı, Din Öğretimi.

¹ Bu araştırma yüksek lisans tezinin bir bölümüdür.

² Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri ABD Doktora Öğrencisi, fatihcinar@windowslive.com.

The Teachers' Opinions About The Religious Culture And Moral Knowledge Curriculum Of Primary School¹

Fatih ÇINAR²

Abstract: The aim of this research is to determine the efficiency of the Religious and Moral Knowledge curriculum that started to applied to the second level of primary schools in the semester of 2000-2001, using the assessments of teachers. General characteristics, objectives, content, instruction and evaluation aspects of the curriculum, are evaluated by survey method. The universe of this research is composed of Religious and Moral Knowledge teachers who work in the second level of primary schools in Isparta. The sampling is made with 69 Religious Culture And Moral Knowledge teachers who are being selected randomly. After percentage and frequency calculations, results of the teacher assessments are transferred into tables and interpreted. At the end of the research, it is found that the Religious and Moral Knowledge teachers have mostly negative judgments about the curriculum.

Key Words: Religious Culture And Moral Knowledge, Curriculum, Evaluation, Religious Education.

Günümüzde bilim ve teknoloji alanında çok hızlı gelişme ve değişimler olmaktadır. Dolayısıyla olaylar karmaşıklaşmakta ve bilgi birikimi gün geçtikçe artmaktadır. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler, hızlı iletişim, küreselleşme bir taraftan insanlığa ciddi kolaylıklar sağlarken, diğer taraftan da hızlı bir sosyo-kültürel değişimde neden olmaktadır. Bu hızlı sosyo-kültürel değişimde zaman zaman sosyal problemlere neden olabilmektedir. “Davranış değiştirme süreci” olarak tanımlanan nitelikli eğitimin, ülkelerin kalkınmışlık düzeylerinin yegane belirleyicisi olduğu genel geçerliliği olan bir realitedir. Eğitimden ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre umulan beklentiler de gün geçtikçe değiştirmektedir. (Arslan, 2000; Erdem, 2001:1; Korkmaz, 2003:1) Bununla birlikte günümüzde genel olarak, eğitimden bilgiyi nakleden değil, ihtiyaç duyduğu bilgiye nerede, nasıl ulaşacağını bilen, bu bilgileri anlamlandırılan, yorumlayan, sentezleyen, transfer eden, yeni bilgiler, yeni çözümler, yeni değerler üretebilen, “öğrenmeyi öğrenmiş” nitelikli insanların yetiştirilmesi beklenmektedir. (Ayvaz, 2001:1; Arsal, 1998: 1)

^{1*} This research is part of master's thesis

^{2**} Suleyman Demirel University, institute of social sciences, the department of philosophy and religious studies. PhD student. fatihcinar@windowslive.com.

İnsan yetiştirme için hangi boyutunu ele alırsak alalım gerçekleştirmeye çalıştığımız yetiştirme sürecinin (eğitimin), tesadüf ve gelişigüzelikten uzak, sonuçlarının beklendiği bir düzeyde olmasını istiyorsak; bu süreci belli bir program (disiplin) doğrultusunda gerçekleştirmemiz gerekmektedir. (Taşdemir, 2003:2)

Bireysel ve toplumsal hayatımızda çok önemli bir yere sahip olan eğitimin başarı ile sonuçlandırılmasının temel şartlarından birisi de yapılacak etkinliklerin bir programa bağlanmasıdır. Zaten eğitim-öğretimde amacın, istendiği davranış kazandırmak olması, bu işin programlı yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Fertlerin ve toplumların ideal olarak benimsedikleri eğitim hedeflerine ulaşabilmeleri, eğitim etkinliklerini rastlantı ve gelişigüzelikten uzak, belli bir programa bağlı olarak yürütmelerine bağlıdır. (Tavukçuoğlu, 1998:158)

Eğitimin ana fonksiyonlarından biri, milletin bütün fertlerini mensubu bulunduğu toplumun milli, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren yurttaşlar olarak yetiştirmektir. Kısaca insanın maddi ve manevi yönden yetiştirilmesi ve geliştirilmesinin eğitim sisteminin görevi olduğu söylenmektedir.

Din ve ahlâkta, toplum düzenini kuran ve koruyan en önemli unsurların başında geldiğine göre, din eğitimine eğitim sisteminin içerisinde özel bir yer ayırmak ve sistem içerisindeki yerini iyi tespit etmek gerekmektedir. Dolayısıyla eğitim sistemi içerisinde oturtulan Din eğitimi ve öğretiminin de (örgün eğitim kurumlarında DKAB dersi öğretiminin) tesadüflerden uzak belli bir plan, program dahilinde yapılması gerekmektedir.

Latince bir terim olan program genel olarak yapılması gereken bir işin bölümlerini, her bölümün yapılış sırasını, zamanını, nasıl ve nerede yapılacağını, kimlerin görev alacağını gösteren bir tasarı olarak tanımlanmaktadır. (Karakaya, 2004:6; Tan, ve Erdoğan, 2004:11; Hızal, 1982:3)

Program, eğitim-öğretimin her kademesi ve sahasında önemli ve sık kullanılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Sistem içerisinde gerçekleştirilebilecek olan örgün ve yaygın eğitim etkinliklerinin hedeflenen nitelik ve yeterlilikte oluşturulmasında program unsuru önemli rol oynamaktadır. (Taşdemir, 2003:2)

Öğretim programının hazırlanmasında ve geliştirilmesinde bilimsel ve pedagojik ilkelere uygunluk esastır. Eğitim sistemimizde program hazırlama ve geliştirmede bu ilkelere ne kadar dikkat edildiği

veya hazırlanan programların uygulanmasının ne kadar mümkün olduğu ve ne ölçüde değerlendirildiği, eğitim sistemimizin ciddi problem alanlarından. Söz konusu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı olunca konunun problem oluşu daha fazlalaşmakta ve şiddetlenmektedir.

Din eğitimi ve öğretimi alanında yapılan araştırmaların ülkemizde giderek arttığı görülmektedir. Ancak yapılan araştırmaların sınırları, amaçları ve metotları farklıdır.

Bu araştırmanın amacı, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim program uygulamaları hakkında öğretmenlerin görüşlerini alarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programının amaç, konu, eğitim-öğretim süreçleri ve değerlendirme öğelerinde görülen yetersizlikleri ve sorunları ortaya koymak ve buna bağlı olarak da yetersizlik ve problemlerin giderilmesi için öneriler geliştirilerek program geliştirme çalışmalarına katkıda bulunmaktır. Kısaca araştırmanın amacı DKAB¹ dersi öğretim programının uygulayıcısı olan öğretmenlerin program hakkındaki görüşlerinin ne olduğunu belirlemektedir.

Öğretmen görüşlerine dayalı olarak yapılan araştırmada aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır. İlköğretim okullarında görev yapan DKAB öğretmenlerinin Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim DKAB öğretim programının;

1. Amaçlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Kapsamına ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Öğrenme-Öğretme sürecine ilişkin görüşleri nelerdir
4. Değerlendirme boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulguların; başta DKAB öğretim programının geliştirilmesine katkıda bulunacağı, dersin daha verimli olması yönünde faydalı olacağı, DKAB dersi ile ilgili yapılacak çalışmalara ışık tutacağı, ilgili kurumlara bir bakış açısı sağlayacağı, DKAB öğretmenlerine yönelik hizmetleri ve eğitim-öğretim etkinliklerini planlayan kişi ve kurumların çalışmalarını düzenlemelerine katkı sağlayacağı, ilköğretim kurumlarında DKAB ders programına yönelik daha sonra yapılacak olan çalışmalara örnek oluşturacağı düşünülmektedir.

¹ Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi

Yöntem

Araştırma tarama modelinde desenlenmiştir. Veri toplama tekniği açısından “anket süreç (tarama)” tipi bir çalışmadır. Bu veriler bilgi alınan deneklerin, kişisel özellik, görüş ve eğilimleri ile ilgili veriler geliştirilip, uygulama, bilgi toplama aracı anket yoluyla elde edilmiştir. Yürütüldüğü ortam açısından ele aldığımızda bu araştırma “okul süreç (tarama)” niteliğini taşımaktadır. Eğitim-öğretim sürecini oluşturan öğeleri içeren, betimsel niteliği olan ve belli bir zaman kesiti içerisinde yapılan araştırmalar, okul araştırması olarak adlandırılmaktadır. (Kaptan, 1973:63; Arseven, 2001:25)

Araştırmanın örneklemini 2004-2005 eğitim-öğretim yılında Isparta merkez ve ilçelerinde resmi ve özel ilköğretim okullarında görev yapan 69 DKAB dersi öğretmeni oluşturmaktadır. Örnekleme alınan okulların sosyal-kültürel ve ekonomik kültürel düzey açısından ana kütleyi yansıtmaya özen gösterilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma probleminin çözülebilmesi için, ihtiyaç duyulan verilerin toplanmasında, araştırmacı tarafından hazırlanan, anket tekniği ve tarama yöntemi kullanılmıştır. Hazırlanan veri toplama aracı deneklere uygulanmadan önce soruların anlaşılabilirliği düzeyini tespit etmek ve hazırlanan son ankete şeklini vermek için, çeşitli sosyo-kültürel ve ekonomik farklılıkları bulunan okullarda ön denemesi konu ile ilgili uzmanların görüşleri alınarak yapılmıştır. Ön deneme sonucunda elde edilen bilgiler üzerine yapılan değerlendirmeler ve düzeltmeler yapılmış ve uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Ankette ilköğretim DKAB dersine giren branş öğretmenlerinin DKAB programının boyutlarına yönelik görüşleri tespit etmeye yönelik 46 soru bulunmaktadır. Sorular beşli likert, (1) Hiç Katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum, (5) Tamamen Katılıyorum biçimindedir.

Anket 2004/2005 eğitim öğretim yılı birinci kanaat dönemi son iki haftasında uygulanmıştır. Anket, öğretmenlere araştırmacı tarafından dağıtıldıktan iki hafta sonra toplanmıştır. Böyle bir uygulama, ankete daha geçerli cevap verileceği kanaatinden kaynaklanmaktadır.

Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. DKAB öğretmenlerinin programın boyutlarına yönelik görüşlerinin analizinde yüzde ve frekans dağılımları alınmıştır.

Bulgular

Eğitim-öğretim programlarının dört temel ögesi bulunmaktadır.

Bunlar:

- Yetiştirilecek kişilerde bulunması istenilen özellikler yani hedefler;
- Hedeflere uygun düşecek konular bütünü, yani içerik,
- Hedeflere ulaştıracak içeriğin etkili bir şekilde kazandırılacağı öğretme- öğrenme süreci, yani eğitim ortamları,
- Hedeflere ulaşma düzeyini anlama imkanı verecek olan değerlendirme. (Doğan, ve Tosun, 2003:31; Taşdemir, 2003:5; Özyürek, 2004:11; Erden, 1998:8; Küçükahmet, 2000:9; Gözütok, 2003:44; Küçükahmet, 1997:6; Hesapçıoğlu, 1998:78; Demirel, 2004:42; Alakan, ve Kurt, 1998:17)

Eğitim programını oluşturan temel öğeler arasında sıkı bir ilişki vardır. Herhangi birinde eksiklik veya yetersizlik olduğunda diğeri de bundan olumsuz etkilenir. Eğitim programının başarıya ulaşılabilmesi, tüm etkinliklerinin bir plan çerçevesinde yürütülmesine, hızla gelişen bilim-teknoloji karşısında geliştirilmesine bağlıdır.

Bu kısımda öğretmenlerin DKAB Öğretim programına (kazanım, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme öğelerini) yönelik görüşleri sırasıyla yüzde (%) olarak analiz edilmiş ve analiz sonuçları tablolar halinde sunulmuştur.

Programın Amaçlarının Boyutlarına Yönelik Öğretmenlerin Görüşleri

Genel Amaçların Daha Ayrıntılı Belirtilmesi

Araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 66,6'sı yeni programda amaçların ayrıntılı bir şekilde verilmesinin dersin amaçlarına ulaşılmasında etkili rol oynadığını düşünmektedir. % 4,3'ü ise bu konuda kararsız kaldıklarını, bununla birlikte öğretmenlerin % 28,9'u amaçların ayrıntılı bir şekilde belirtilmesinin dersin hedeflenen amaçlarına ulaşmada etkili olmadığını düşünmektedir.

Amaçların Anlaşılabilirlik Düzeyi

DKAB öğretmenlerinin % 60,1'i gibi büyük bir çoğunluğu dersin amaçlarının programda açık ve anlaşılır bir dille ifade edildiği hususunda birleşmektedir. DKAB öğretmenlerinin % 8,7'isi bu konuda kararsız kalırken, % 26,1'i ise programda dersin amaçlarının tam olarak anlaşılmadığı, dilinin anlaşılır olmadığını belirtmişlerdir.

Mevcut Programın Amaçları Gerçekleştirme Düzeyi

DKAB öğretmenlerinin % 66,6'sı DKAB dersinin mevcut programının dersin amaçlarını gerçekleştirebilecek seviyede olmadığını belirtmişlerdir. Mevcut programın hedeflenen amaçları gerçekleştirebilecek düzeyde olduğunu düşünenlerin oranı ise % 21,7'dir. Bu konuda kararsız olduklarını belirtenlerin oranı da % 10,1'dir.

Muhtevanın Amaçlarla Tutarlılık Düzeyi

Araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 17,3'ü programda içeriğin hedeflerle tutarlı olduğunu, % 30,4'ü ise bu konuda kararsız olduklarını ortaya koymuşlardır. Öğretmenlerin % 39,1'i ise içeriğin hedeflerle tutarlı olmadığını düşüncesindedir.

Amaçların Öğrenci Davranışı Kazandırma ve Geliştirme Düzeyi

Araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 55,1'i dersin amaçlarının öğrenci davranışı kazandırma ve geliştirme yönünden yeterli olmadığını, % 15,9'u da bu konuda kararsız olduklarını belirtmiştir. Dersin amaçlarının öğrenci davranışı kazandırma ve geliştirme yönünden yeterli olduğunu düşünenlerin oranı ise % 27,5'dir. Bir kişi % 1,4'lük oranla soruyu cevapsız bırakmıştır.

Amaçların Gerçekleşmemesinin Nedenleri

a) Amaçların iyi belirlenmemiş olması

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 65,2'si programın amaçlarının iyi belirlenmemiş olmasını, hedeflenen amaçlara tam olarak ulaşamamasının en önemli nedeni olarak gördüklerini, % 17,4'ü bu konuda kararsız olduklarını ve % 17,3'ü buna katılmadıklarını belirtmişlerdir.

b) Muhtevanın Amaçlara Ulaşmaya Yeterince Dönük Olmaması

örneklem grubunun % 82,6' sını programın amaçlarının tam olarak gerçekleşmemesinin en önemli sebebi olarak, muhtevanın amaçlara ulaşmaya yeterince dönük olmamasını belirtmiştir. DKAB öğretmenlerinin % 10,1'i ise bu görüşe katılmazken, deneklerin % 5,8'i bu konuda kararsız kalarak görüş bildirmemişlerdir.

c) Amaçların davranışa dönük olmaması

Araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 81,1'i gibi büyük bir çoğunluğu, amaçların davranış kazandırma ve geliştirmeye dönük olmamasını, programda hedeflenen amaçlara tam olarak ulaşılamamasının en önemli sebebi olarak görmektedir. Örneklem grubunun % 10,1'i ise bu görüşe katılmadıklarını belirtirken, % 8,6'sı da kararsız ve cevapsız şekilde konuyla ilgili görüş bildirmişlerdir.

d) Okul, aile ve çevrenin tutumu

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 79,7'si programın amaçlarının tam olarak gerçekleşmemesinin en önemli nedeni olarak okul, aile ve çevrenin derse karşı tutumunu görmektedir. Örneklem grubunun % 13,0'ı amaçların tam olarak gerçekleşmemesinde okul, aile ve çevrenin derse karşı tutumunun en önemli sebep olmadığını düşünürken, % 5,8'i kararsız kaldıklarını belirtmişlerdir. % 1,4 yani bir kişi soruyu cevapsız bırakmıştır.

e) Özel öğretim yöntemlerinin uygulanmaması

Örneklem grubun % 73,9'u özel öğretim yöntemlerinin uygulanmamasını, amaçlara tam olarak ulaşılamamasının en önemli nedeni olarak gördüklerini deneklerin % 11,6'sının buna katılmadıklarını ve % 11,6'sında bu konuda kararsız olduklarını görürüz. İki kişi % 2,9'u da bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

f) Eğitimde araç gereç eksikliği

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 75,4'ü eğitim araç gereç eksikliğinin, programın amaçlarına tam olarak ulaşılamamasında en önemli neden olduğunu belirtirken, % 21,7'si ise araç-gereç eksikliğinin amaçlara ulaşılamamasının önemli nedeni olamayacağı görüşündedir. % 1,4'ü kararsız kalırken, % 1,4'ü de soruyu cevapsız bırakmıştır.

g) Ders saatinin yetersizliği

Araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 75,4'ü ders saatinin yetersiz olduğunu ve amaçlara tam olarak ulaşılamamasında en önemli sebep olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin % 17,4'ü de bu görüşe katılmadıklarını, % 7,2'si de kararsız olduklarını ifade etmişleridir.

h) Diğer derslerle ve çevreyle dersin bütünleşmemesi

Örneklem grubun % 65,2'si diğer derslerle ve çevreyle dersin bütünleşmesini ve bunu da amaçlara tam olarak ulaşılamamasının en

önemli neden olduğunu düşünürken, % 27,5'i ise bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir. % 5,8'i bu konuda kararsız olduklarını ifade ederken, bir kişi (yani % 1,4'ü) soruyu cevapsız bırakmıştır.

Öğretim programının amaçların gerçekleşmemesinin nedenleri ile ilgili sonuçların oluşmasında, öğretmenlerin “program hazırlama ve geliştirme” ilkelerine yönelik bilgi eksikliğinin olmasının yanında, konuyla ilgili bilgi becerilerinin farklılığı, öğretim sistemleri ve imkânlarının farklılığının etkisi olduğu düşünülebilir.

Programın İçeriğinin Boyutlarına Yönelik Öğretmenlerin Görüşleri

İçeriğin Öğrencilerin Yaş Düzeyine Uygunluğu

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 45,0'ı dördüncü sınıfta okutulan müfredat programının öğrencilerin yaş düzeyine uygun olduğunu düşünürken, % 17,4'ü de bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir. İlköğretimin birinci kademesinde DKAB derslerine genellikle branş öğretmenlerinin girmemesinin de etkisiyle araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 20,3'ü gibi büyük bir çoğunlukta bu soruya cevap vermezken % 7,2'si bu konuda kararsız olduğunu ifade etmişlerdir.

Beşinci sınıfta okutulan müfredat programının öğrencilerin yaş düzeyine uygunluğu hususunda, araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin 55,0'ı müfredatın öğrencilerin yaş düzeyine uygun olduğunu belirtirken, % 18,8'i ise müfredatın öğrencilerin yaş seviyesine uygun olmadığını ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 18,8'i yukarıda belirtilen nedenlerden bu soruya cevap vermemiştir. % 7,2'si bu konuda kararsız olduklarını ifade etmişlerdir.

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 73,9 gibi büyük bir çoğunluğu altıncı sınıfta okutulan müfredatın öğrencilerin yaş seviyesine uygun olduğunu düşünmektedir. Müfredatın yaş düzeyine uygun olmadığını düşünen öğretmen kitlesi ise, % 20,3'tür. Deneklerin % 4,3'ü ise bu konuda kararsız kaldıklarını belirtmişlerdir.

Yedinci sınıfta okutulan müfredatın öğrencilerin yaş seviyesine uygun olduğunu düşünenlerin oranı 63,8'dir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 29,0'ı ise müfredatın yedinci sınıfta öğrenim gören bir öğrencinin yaş seviyesine uygun olmadığını düşünmektedir. Deneklerin % 5,8'i ise bu konuda kararsız olduklarını belirtmiştir. Bir kişi (yani % 1,4'ü) bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Sekizinci sınıfta okutulan müfredat programının öğrencilerin yaş düzeyine uygunluğu hususunda öğretmenlerin % 46,3'ü müfredatın uygun olduğunu düşünürken, % 43,4 gibi büyük bir çoğunlukta müfredatın sekizinci sınıfta öğrenim gören bir öğrencinin yaş seviyesine uygun olmadığını belirtmiştir. % 8,7'si de bu konuda kararsız kalmıştır.

4. ve 5. sınıflar için okutulan müfredatın uygunluğu ile ilgili sonuçların oluşmasında en büyük etken ilköğretimin I. kademesinde genellikle DKAB derslerine branş öğretmenlerinin girmemesidir. Kararsızların ve cevap vermeyenlerin oranının yüksek olması okutulan müfredatla ilgili bilgi sahibi olmadıklarının göstergesidir. İlköğretimin ikinci kademesinde derse girecek olan branş öğretmenin, öğrencinin yeni yaşantılara geçmeden önce ilgili hangi ön koşul davranışları kazandığını, yani ön öğrenmelerinin neler olduğunu bilmesi gerekmektedir. Kısaca diyebiliriz ki DKAB öğretmeni ilköğretim birinci kademesinde okutulan müfredat programı hakkında bilgi sahibi değildir.

6. ve 7. sınıfları incelediğimizde öğretmenlerin cevaplarının daha belirginleştiği görülmektedir. Buna göre 6 ve 7. sınıfta okutulan müfredatın öğrencilerin yaş seviyesine uygun olduğu söylenebilir.

8. sınıfta okutulan müfredatın öğrencilerin yaş seviyesine uygunluğu hususunda genel bir kanaatin oluşmadığını söyleyebiliriz. Olumlu ve olumsuz görüş bildirenlerin oranlarının birbirine eşit olduğu görülmektedir. Sonuçların bu şekilde oluşmasında, öğrencilerin, OKS'na (Orta Öğretim Kurumlar Sınavı) yönelmeleri neticesinde derse ilgilerinin azalmasının etkili olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin programdan çıkarılması gereken üniteler ve konulara ilişkin verdikleri cevapların ve öğretmenlerle yüz yüze yapılan görüşmelerde belirttikleri konular 8. sınıfta yoğunlaşması bunun bir göstergesidir.

İçeriğin Aşamalılık ve Önkoşul İlkesine Uygunluğu

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 41,0'ı programda içerik oluşturulurken konuların sıralanışında “somuttan soyuta” “kolaydan zora” “basitten karmaşığa” gibi öğretim ilkelerine dikkat edildiğini düşünmektedir. Öğretmenlerin % 31,9'u içerik oluşturulurken bu öğretim ilkelerine dikkat edilmediğini belirtirken, % 23,2'si de bu konuda kararsız kalmışlardır.

Programda Ünite ve İçeriklerinin Aşamalı ve Birbirinin Önkoşulu Olacak Şekilde Sıralanması

Programda ünite ve içeriklerinin aşamalı ve birbirinin önkoşulu olacak şekilde sıralandığını düşünen öğretmenlerin oranı % 37,6'dır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 34,7'si ünite ve içeriklerin aşamalı ve birbirinin önkoşulu olacak şekilde sıralanmadığını belirtirken, % 23,2'si de bu konuda kararsız kalmışlardır.

İçeriğin Öğrencilerin İlgisini Çekme Düzeyi

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 30,4'ü DKAB öğretim programının öğrencilerin derse ilgilerini sağladığını düşünürken, öğretmenlerin % 34,8'i programın öğrencilerin derse ilgilerini sağlamadığını belirtmektedir. Bu konuda kararsız olduğunu belirtenlerin oranı ise % 29,0'dır.

İçeriğin Öğrencilerde Düşünme Yeteneğini Geliştirme Düzeyi

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 44,9'u programın, öğrencilerin akılcı ve eleştirel bir yaklaşım geliştirmelerine fırsat tanıdığını düşünmektedir. Öğretmenlerin % 36,2'sine göre ise program, öğrencilerin böyle bir yaklaşım geliştirmelerine fırsat tanımamaktadır. Deneklerin % 17,4'ü bu konuda kararsız kalmışlardır.

İçeriğin Öğrencilerin Dini Konulardaki Tüm İhtiyaçlarına Karşılık Verme Düzeyi

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 73,9'u DKAB programının öğrencilerin dini tüm ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde hazırlanmadığını düşünmektedir. Programın, öğrencilerin tüm ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde hazırlandığını düşünenlerin oranı % 15,9'dur. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise % 10,1'dir.

İçeriğin Güncel Ve Yaşanan Hayata Uygun Olma Düzeyi

Örnekleme grubun % 49,2'si DKAB programının güncel ve yaşanan hayata uygun bir şekilde hazırlandığını belirtmektedir. Araştırmaya katılan deneklerin % 36,2'si ise bu görüşe katılmadıklarını, mevcut programın güncel hayatla tam olarak ilişkilendirilmediğini düşünmektedir. Öğretmenlerin % 13,0'ünün ise bu konuda kararsız oldukları görülmektedir.

Yeni Programın Eski Programa Göre Amaç ve Konu Bakımından Daha Güncel Ve Hayata Dönük Olması

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 72,4'ü yeni programın, eski programa göre amaç ve konu bakımından daha güncel ve daha hayata dönük olduğunu düşünmektedir. Öğretmenlerin % 15,9'uda bu görüşe katılmadığını eski programın daha güncel ve hayata dönük olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise % 8,7'dir.

Yeni Programda Eski Programdan Farklı Olarak Yer Alan Güncel Dini Konuların İlköğretim Programında Yer Alması Durumu

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 69,5'i güncel dini konuların programda yer almasının uygun olduğunu düşünürken, % 26,0'ı bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda kararsız olduklarını belirtenlerin oranı ise % 4,3'tür.

Programda Yer Alan Güncel Dini Konuların Öğretiminde Karşılaşılan Problemler

Araştırmaya katılan DKAB Öğretmenlerine programda yer alan "Cinler, Ruh Çağırma, Falcılık, Sihir ve Büyü, Şeytan ve Satanizm, Reenkarnasyon ve Ruh Göçü, Noel ve Yılbaşı, Mezhepler, Tarikatlar ve Cemaatler" gibi soyut konuların öğretiminde çeşitli sorunlarla karşılaşılıp karşılaşmadıklarını tespit edebilmek için bir soru yöneltilmiştir. Elde edilen veriler sonucunda; DKAB öğretmenlerinden % 60,9 gibi büyük bir çoğunluk güncel dini-sosyal konuların öğretiminde çeşitli sorunlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Herhangi bir problemle karşılaşmadığını belirtenlerin oranı % 33,3; bu konuda kararsız olduklarını belirtenlerin oranı ise % 5,8'dir.

İçerikte Tekrar Edilen Ünite ve Konular

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 52,2'si programda gereğinden fazla tekrar eden konu olmadığı görüşündedir. Gereğinden fazla tekrar eden konu olduğunu düşünenlerin oranı 34,7; bu konuda kararsız kalmayı tercih edenlerin oranı ise % 11,6'dır.

Tavukçuoğlu tarafından yapılan araştırmanın bulgularına göre, öğretmenlerin % 15,39'u programda gereğinden fazla tekrar eden konu olduğunu düşünürken, % 76,92'side programda gereğinden fazla tekrar eden konu olmadığını ifade etmişlerdir. (Tavukçuoğlu,1998:96)

İçeriğe Eklenmesi Gereken Ünite ve Konular

DKAB öğretmenlerinden % 69,5'i DKAB programına eklenmesi gereken ünite veya konular olduğu görüşündedir. Öğretmenlerin % 10,1'i bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir. % 18,8'i bu konuda kararsız olduklarını ifade etmektedirler.

Öğretmenler yarı açık uçlu soruda; programa daha çok inanç ve ibadetle ilgili konuların eklenmesi gerektiğini belirtmişlerdir

Öğretmenlerin konuyla ilgili açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar ve yapılan yüz yüze görüşmelerde programa eklenmesi gereken müfredata eklenmesini gereken ünite ve konularla ilgili görüşleri düşüncelerimizi desteklemektedir.

Programa eklenmesi gereken ünite ve konuların olması ile ilgili bulgular Taştekin ve Kurak tarafından yapılan araştırma bulgularıyla da benzerlik göstermektedir. (Taştekin, 1994:285-286; Kurak, 1987:34)

Programdan Çıkarılması Gereken Ünite ve Konular

Araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 50,7'sine göre programdan çıkarılması gereken ünite ve konular bulunmaktadır. Öğretmenlerin % 27,5'si bu görüşe katılmadıklarını belirtmiştir. Bu konuda kararsız olduklarını belirtenlerin olanların oranı ise % 18,8'dir. % 2,9 (2 kişi) soruyu cevapsız bırakmışlardır.

Öğretmenlerin programdan çıkarılmasını istedikleri konular yarı açık uçlu soruda şu şekilde belirtilmiştir:

- VI. Sınıf: Dostluk ve Kardeşlik ünitesi, Vatanımızı Ve Milletimizi Seviyoruz
- VIII. Sınıf: Melekler Ve Diğer Görünmeyen Varlıklar (Sihir Büyü, Satanizm, Cinler), Ailemiz, Dinleri Tanıyalım,
- VIII. Sınıf, Kültürümüz Ve Din, Din, Akıl Ve Bilim, Kaza, Kader İnanıcı (daraltılmalı), Dindeki Anlayış Farklılıkları, Dinlerin Ve İslâmın Evrensel Öğütleri

İçeriğin Ahlaki Davranış Kazandırma Düzeyi

DKAB öğretmenlerinin % 47,8'i yeni programın, eski programa göre ahlaki davranışlar kazandırmada daha etkili olduğunu belirtirken, % 24,6'sı aksi yönde görüş bildirmektedir. Bu konuda kararsız kalmayı tercih edenlerin oranı ise % 11,6'dır. % 2,9'u da bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Aydın tarafından yapılan araştırmanın bulgularına göre öğretmenlerin çoğunluğu (% 67,1) programdaki ahlâkî konuların öğretiminde kendilerini yeterli gördüklerini ifade etmişlerdir. (Aydın, 2000:5)

Kaya tarafından yapılan araştırmanın bulgularına göre; öğretmenlerin % 42,10'u programın ahlaki davranış ve tutum geliştirmede etkili olduğunu belirtirken, % 52,63'de kısmen etkili olduğunu, % 5,27'si ise programın ahlaki davranış ve tutum geliştirmede etkili olmadığını ifade etmiştir.

İçeriğin Vatandaşlık Şuuru Kazandırmaya Yönelik Hazırlanmış Olma Düzeyi

Örneklem grubunun % 62,3'ü DKAB öğretim programının dini ahlaki bir davranış kazandırmaktan ziyade, vatandaşlık şuuru kazandırmaya yönelik hazırlandığını düşünürken, % 24,6'sı bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda kararsız olduklarını belirtenlerin oranı % 11,6'dır.

Programın Eğitim Öğretim Sürecinin Boyutlarına Yönelik Öğretmenlerin Görüşleri

Kullanılan Öğretim Yöntemleri ve Etkililiği

a) Programın görsel yöntemlerin etkili kullanılmasına uygun hazırlanmış olması durumu

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 36,2'si programın görsel yöntemlerin etkili kullanılmasına uygun bir şekilde hazırlandığını düşünürken, % 42,0'ı aksi yönde bir düşünceye sahiptir. Öğretmenlerin % 18,8'i ise bu konuda kararsız kalmışlardır.

b) Programın sözel yöntemlerin etkili kullanılmasına uygun hazırlanmış olması durumu

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 75,4'ü DKAB öğretim programının sözel yöntemlerin etkili kullanılmasına yönelik hazırlandığını düşünmektedir. Program, sözel yöntemlerin etkili kullanılmasına uygun hazırlanmamıştır şeklinde düşünenlerin oranı % 15,9'dur. Bu konuda kararsız kalan öğretmenlerin oranı ise % 5,8'dir. % 2,9'uda bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Programın Uygulanabilirliği

a) Programın zamanla sınırlı olması

Örneklem grubunun % 55,0'ı DKAB öğretim programının belirlenen zaman süresi içinde tamamlanabildiğini ifade ederken, % 40,5'i bu süre içerisinde programın tamamlanmasının mümkün olmadığını belirtmektedir. Kararsız kalanların oranı ise % 1,4'tür. % 2,9'uda soruyu cevapsız bırakmıştır.

b) Programın uygulaması için DKAB dersinin haftalık ders saatinin yeterlilik durumu

Tablo 43'de görüldüğü üzere, çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 31,9'u DKAB dersinin haftalık ders saatinin programın uygulanması için yeterli olduğunu düşünmektedir. Öğretmenlerin % 60,9 gibi büyük bir çoğunluğu ise bu görüşe katılmamakta ve DKAB dersi için DKAB haftalık ders saatinin yeterli olmadığını vurgulamaktadır. Bu konuda kararsız kalanların oranı da % 5,8'dir.

Programın uygulaması için DKAB dersinin haftalık ders saati yeterliliği ile ilgili bulgular Diptaş ve Tavukçuoğlu tarafından yapılan araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. (Diptaş, 1998:145; Tavukçuoğlu, 1998:119)

Eğitim-Öğretim Süreçlerinde Eğitim Araç Gereçlerin Bulunabilirlik Düzeyi

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 27,5'i DKAB dersi için uygun ve kullanılabilir öğretim araç-gereç bulunabildiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin % 65,2'si ise konu ve ünitelerin öğretimi ile ilgili yeterli araç-gereç bulunamadığını düşünmektedir. Bu konuda kararsız olduklarını belirtenlerin oranı de % 7,2'dir.

Eğitim öğretim süreçlerinde eğitim araç gereçlerin bulunabilirlik düzeyi ile ilgili bulgular Özdemir tarafından yapılan araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir. (Özdemir, 1998:173)

Öğretmenlerin Eğitim Araç-Gereçleri Kullanabilme Becerileri

Örneklem grubunun % 59,4'ü DKAB öğretmenlerinin çeşitli nedenlerle mevcut ders araç-gereçleri etkili bir şekilde kullanmadığını düşünmektedir. Öğretmenlerin mevcut araç gereçleri etkili bir şekilde kullandığını düşünenlerin oranı ise % 26,0'dır. Deneklerin % 14,5'i bu konuda kararsızdırlar.

Konu ile ilgili yapılan diğer araştırmaların bulgularına göre, DKAB ğretmenleri dersin ğretiminde araç-gereç kullanmanın bir gereklilik olduğuna inanmakta, fakat dersin ğretiminde araç-gereçleri etkili bir Şekilde kullanmamakta veya kullanamamaktadırlar. (Tavukçuoğlu, 1998:111; zdemir, 1998:175; Diptaş, 1998:138)

Öğretmen İçin Hazırlanan Yazılı Yardımcı Kaynaklar

a) rnek işlenişler

Örneklem grubunun % 76,8'i programda yer alan bazı konuların örnek işlenişlerinin dersin planlamasından değerlendirilmesine kadar bütün ğretim aşamalarında öğretmenlere faydalı olduğunu dşnrken, % 11,6' sı örnek ders işlenişlerinin faydalı olmadığı görüşündedir. % 10,1 de bu konuda kararsız kalmışlardır

b) ğretmen el kitabı ve DKAB ğretim kılavuzları

Çalışmaya katılan DKAB ğretmenlerinin % 73,9'u programla birlikte hazırlanan DKAB ğretim Kılavuzu, ğretmenin El Kitabı gibi eserlerin günlük planlarını yapmalarında ve derslerini işlemelerinde yardımcı olduğunu, % 14,4' ise bu eserlerin öğretmenlere günlük planlarını yapmalarında ve derslerini işlemlerinde yardımcı olmadığını düşünmektedir. Öğretmenlerin % 10,1'i de bu konuda kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

ğrenme-ğretme Sürecinde Uyulması Gereken İlkeler

a) İlkelerin uygulanmasında ise çeşitli sorunlarla karşılaşılmaktadır

Örneklem grubunun % 33,3' eğitim-ğretim sürecinde programın uygulanması esnasında uyulması gereken ilkelere uyulmasında çeşitli sorunlarla karşılaşıldığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin % 27,5'i ise bu konuda herhangi bir sorunla karşılaşılmadığını belirtmiştir. Deneklerin % 26,1'i gibi büyük bir çoğunluğu da bu konuda kararsız kalırken, % 13,0'ı da bu soruya cevap vermemiştir.

b) İlkeler arasında birbiriyle çelişen hususların bulunması

Çalışmaya katılan DKAB ğretmenlerinin % 42,0'ı DKAB dersi ğretimi ilkeleri arasında birbiriyle çelişen hususların bulunmadığını, % 30,4' de bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir. Deneklerin

% 17,3'ü ise DKAB öğretimi ilkeleri arasında birbiriyle çelişen hususlar olduğu görüşündedir. % 10,1'i de soruyu cevapsız bırakmıştır.

İlkeler arasında çelişen hususların olduğunu belirtenlerin oranının düşük çıkması, program açısından olumlu bir gelişmedir. 1982 yılında kabul edilen DKAB öğretim programının ilkelerinde bulunan çelişkiler, 2000 yılında hazırlanan bu programla büyük ölçüde giderilmiştir.

Sure Öğretimi Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 60,9'u namaz sure ve dualarının öğretiminde çeşitli sorunlarla karşılaştığını, % 34,8'i ise öğretim sürecinde konuyla ilgili herhangi bir sorunla karşılaşmadığını belirtmiştir. Bu konuda kararsız olduklarını belirtenlerin oranı ise 2,9'dur.

Öğretmenlerle yüz yüze yapılan görüşmelerde, sure ve dua öğretiminde karşılaştıkları problemleri şöyle sıralamışlardır:

- Sure öğretiminin ders saati içerisinde olması,
- Öğrencilerin Arapça bilmemesi nedeniyle telaffuzda zorluk çekmeleri,
- Sınıf disiplinin bozulması,
- Öğretmenin sure öğretiminde ezberletme dışında farklı yöntemleri kullanmayışı ve bunlara bağlı olarak öğrencilerin derse karşı ilgisiz tutum sergilemeleridir

Sure ve Dua Öğretimi Düzeyi

Tablo 51'de görüldüğü gibi, örneklem grubunun % 52,1'i öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun surelerin okunuşunu ve anlamını birlikte öğrenebildikleri düşünülmektedir. % 40,6'sı gibi büyük bir çoğunluğu temsil eden öğretmen kitlesi de bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda kararsız kaldıklarını belirtenlerin oranı ise 4,3'tür. % 2,9'u da soruyu cevapsız bırakmıştır.

Öcal (1998) tarafından yapılan bir araştırmanın bulgularına göre, ilköğretim 8. sınıfa gelmiş bulunan öğrencilerden namaz sure ve dualarını ezberleyenlerin oranı % 37,5 olarak belirtilmiştir.

Öğrencilerin Dinin Ana Kaynaklarını Tanımları

Tablo 52'de görüldüğü üzere, DKAB öğretmenlerinin % 52,2'sine göre program, öğrencilerin dinin ana kaynaklarını tanımlarına fırsat sağlamamaktadır. Öğretmenlerin % 33,3'ü ise programın öğrencilerin

dinin ana kaynaklarını tanımalarını fırsat tanıdığını düşünmektedir. Bu konuda kararsız olduklarını belirtenlerin oranı da % 13,0'dır.

Programın Öğrencilerin Kur'anın Türkçe Meali ile Temasını Sağlama Durumu

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 46,3'ü programın öğrencilerin Kur'an'ın Türkçe meali ile temaslarını sağladığını düşünürken, % 40,5'i ise bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda kararsız olduklarını belirtenlerin oranı da % 13,0'dır.

Tavukçuoğlu tarafından yapılan araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin % 69,23'ü programın öğrencilerin Kur'anın Türkçe Meali temaslarını sağlama sağladığını belirtirken, % 30,77'side bu görüşe katılmadıklarını ifade etmişlerdir. (Tavukçuoğlu, 1998:114)

Verileri birlikte değerlendirdiğimizde; programın öğrencilerin dinin ana kaynaklarını tanımaları ve Kur'an'ın Türkçe meali ile temaslarını sağladığı hususunda genel ve belirgin bir kanaatin oluştuğunu söylemek mümkün değildir. Sonuçların oluşmasında kararsız kalanların oranının yüksek olmasının etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte programın daha çok vatandaşlık şuuru kazandırdığını düşünen öğretmenin, konuyu ayetle pekiştirme ihtiyacı hissetmemesi de sonuçların oluşmasında etkili olmaktadır, denilebilir. Nitekim öğretmenler her ortam ve her fırsatta programın vatandaşlık şuuru kazandırma amacıyla hazırlandığı düşüncelerini vurgulamışlardır.

Programın Hoşgörülü Davranma Alışkanlığı Kazandırma Düzeyi

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 63,8'i öğrencilerin DKAB derslerinde hoşgörülü davranma alışkanlığını kazandıklarını düşünmektedir. Öğretmenlerin % 15,9'u bu görüşe katılmamaktadır. Öğretmenlerin % 18,8'i ise bu konuda kararsız olduklarını belirtmektedir.

Programın Değerlendirme Boyutlarına Yönelik Öğretmenlerin Görüşleri

Uygulanan Değerlendirme Yöntemlerinin Amaçları Ölçme Düzeyi

Bir öğretim programının en son aşaması “değerlendirme süreçleri”dir. Bir öğretim faaliyetinin sonunda “ne kadar öğrettik” sorusu cevabı verilmesi gereken bir sorudur.¹⁶⁸

Belli bir öğrenci grubu için hazırlanıp uygulamaya konulan programın öğretim hedeflerinin kazanılma düzeylerinin tespitine yönelik etkinliklere ölçme değerlendirme etkinlikleri denir. Programın hangi öğelerinde nasıl bir değişme yapılacağına tespiti öğretme durumlarında kullanılan öğretim yöntemlerinin etkililiğinin nasıl arttırılacağına belirlenmesi, eksiklik, yanlışlık ve güçlüklerin ortaya çıkarılması ölçme ve değerlendirme teknikleri ile mümkün olmaktadır. Kısaca öğrenci davranışlarında istendik değişme olup olmadığını ölçme ve değerlendirme teknikleri ile anlayabiliriz.¹⁶⁹

Uygulanan Değerlendirme Tekniklerinin Amaçların Kazanılma Durumunu Ölçme Düzeyi

DKAB öğretmenlerinin % 52,1’si uygulanan değerlendirme teknikleriyle programda hedeflenen amaçlara ulaşıp-ulaşılmadığını tam olarak ölçülemediğini düşünmektedir. Uygulanan değerlendirme teknikleriyle hedeflenen amaçlara ulaşıp-ulaşılmadığını tam olarak ölçülebilmektedir şeklinde düşünenlerin oranı % 28,9’dur. Bu konuda kararsız olduklarını belirtenlerin oranı da % 17,4’tür.

Değerlendirmede Kullanılması Gereken Ölçüt

Tablo 56’de görüldüğü gibi örneklem grubunun % 89,8’i amaçlara ulaşıp- ulaşılmadığını ölçmede kullanılması gereken temel ölçütün, bilgilerin yanı sıra okul içi ve dışı davranışların değerlendirilmesi olması gerektiğini düşünmektedir. Öğretmenlerin % 4,3 bu konuda kararsız olduklarını belirtirken, % 2,9’u da bu görüşe katılmadıkları belirtmişlerdir.

Tavukçuoğlu (1998) tarafından yapılan araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin % 46,15’i programda hedeflenen amaçlara ulaşıp ulaşılmadığını ölçmede kullanılması gereken temel ölçütün gerekli bilgilerin yanı sıra okul içi ve dışı davranışlar olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Sonuç ve Öneriler

Isparta merkez il ve ilçeleri esas alınarak, uygulanmakta olan İlköğretim DKAB Öğretim Programlarının öğelerinde görülen yetersizlikleri belirlemeyi ve değerlendirmeyi hedefleyen araştırma, anılan ilin merkez ve ilçelerinde, MEB'na bağlı resmi-özel ilköğretim okullarında görev yapan DKAB öğretmenleriyle sınırlandırılmıştır. Araştırmada da görüleceği üzere, İlköğretim DKAB öğretim program uygulamalarında görülen yetersizlikler ve sorunlar, programının amaç, konu, eğitim-öğretim süreçleri ve değerlendirme öğeleri çerçevesinde, öğretmenlerin görüş ve düşünceleri dikkate alınarak tespit edilmeye ve değerlendirilmeye çalışılmıştır.

DKAB dersi amaçların anlaşılabilirlik düzeyinin yüksek olduğu, genel amaçlarının “genel amaçların bireysel, toplumsal, ahlaki, kültürel ve evrensel” açılardan daha ayrıntılı belirtilmesinin dersin amaçlarına ulaşılmasında etkili olduğu görülmüştür. Muhtevanın amaçları gerçekleştirebilecek bir yeterliliğe sahip olmadığı, buna bağlı olarak da amaçların öğrenci davranışı kazandırma ve geliştirme yönünden yeterli olmadığı gözlenmiştir. Dolayısıyla DKAB dersinin amaçlarının istenilen düzeyde gerçekleşmediği tespit edilmiştir. Bu da programın amaçlarıyla ilgili varsayımımızı doğrulamıştır. Amaçlarının gerçekleşmeme nedenleri; muhtevanın amaçlara ulaşmaya yeterince dönük olmaması, amaçların davranışa dönük olmaması okul, aile ve çevrenin derse karşı olan tutumu amaçların istenilen düzeyde gerçekleşmemesinde, eğitim araç gereç eksikliği ve haftalık ders saatinin yetersiz olması özel öğretim uygulanmayışı, amaçların iyi belirlenmemiş olması ve dersin diğer derlerle ve çevreyle bütünleşmemiş olması şeklinde sıralandığı görülmüştür.

DKAB dersi öğretim programı içeriğinin programın hedefleriyle tutarlı olmadığı, içerik hazırlanırken ünite ve konuların sıralanışında aşamalılık ve önkoşul ilkesine dikkat edilmediği tespit edilmiştir. DKAB dersinde okutulan müfredatın öğrencilerin yaş düzeyine uygunluk düzeyi hususunda; 4. ve 5. sınıflarda okutulan müfredatın öğrencilerin yaş düzeyine uygun olmadığı, 6. ve 7. sınıflarda okutulan müfredatın öğrencilerin yaş düzeyine uygun olduğu, 8. sınıflarda okutulan müfredatın öğrencilerin yaş düzeyine uygunlu hususunda genel ve kesin bir kanaatin oluşmadığı gözlenmiştir. 4. ve 5. sınıflar için okutulan müfredatın uygunluğu ile ilgili sonuçların oluşmasında derse branş öğretmenlerinin girmemesinin, 8. sınıfta okutulan müfredatın uygunluğu ile ilgili sonuçların oluşumunda son sınıfta Orta Öğretim Kurumlar Sınavına girecek olan öğrencilerin

dersler arasında derecelendirme yapmalarının olumsuz etkisinin neden olduğu görülmüştür. DKAB dersinin içeriğinin amaç ve konu bakımından eski programa göre daha güncel olduğu fakat öğrencilerin beklentileri düzeyinde güncel olmadığı görülmüştür. Nitekim öğrencilerin dersin içeriğine olan ilgilerinin de yüksek olmadığı gözlenmiştir.

Programda, eski programdan farklı olarak “Cinler, Ruh Çağırma, Falcılık, Sihir ve Büyü, Şeytan ve Satanizm, Reenkarnasyon ve Ruh Göçü, Noel ve Yılbaşı, Mezhepler, Tarikatlar ve Cemaatler” gibi konuların yer almasının uygun olduğu fakat öğretme-öğrenme süreçlerinde konuların güncel olması nedeniyle öğretmenlerin bu konular hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmamaları, yöntem, araç-gereç kullanımı ve değerlendirme aşamalarında problemlerle karşılaşıldığı anlaşılmıştır.

İnanç ve ibadetle ilgili konuların azaltılarak DKAB dersinin içeriğinin daha çok vatandaşlık şuuru kazandırmaya yönelik hazırlandığı, buna bağlı olarak da öğretmenin programa güvenmediği gözlenmiştir.

İçeriğe eklenmesi ve içerikten çıkarılması gereken ünite veya konular olduğu, programda gereğinden fazla tekrar eden ünite veya konunun bulunmadığı tespit edilmiştir. Programın içeriğiyle ilgili sonuçlar, programın ikinci ögesi ilgili varsayımımızı doğrulamıştır.

Programın görsel yöntemlerden daha çok sözel yöntemlerin kullanılmasına uygun hazırlandığını düşünen öğretmenler, dersin öğretiminde daha çok öğretmen merkezli yöntem ve tekniklere başvurumaktadırlar. Dolayısıyla pasif durumda kalan öğrenciye dersin öğretiminde ve dersin sevdirmesinde problemlerle karşılaşıldığı görülmüştür. Elde dilen bulgular ders işlenirken yeterli araç-gereç bulunmadığını fakat DKAB öğretmenlerinin de mevcut araç-gereçleri kullanmadıkları veya kullanmadıklarını ortaya koymuştur. Özellikle namaz sure ve duaların öğretiminde özel öğretim yöntemlerinin ve görsel araç-gereçlerin kullanmamasından dolayı problemlerle karşılaşıldığı tespit edilmiştir. Öğretmenler için hazırlanan Öğretmenin El Kitabı, DKAB Öğretim Kılavuzu, Ankara modeli adlı eserlerin öğretmenlerin günlük planlarını yapmalarında ve derslerini işlemelerinde yardımcı olduğu görülmüştür.

Programda eğitim-öğretim sürecinde programın uygulanması esnasında uyulması gereken ilkeler belirlenen ilkelerin uygulanmasında çeşitli sorunlarla karşılaşıldığı tespit edildi.

DKAB dersinde öğrenci başarısını ölçmede kullanılan ölçme-değerlendirme tekniklerinin programda hedeflenen amaçlara ulaşıp

ulaşılmadığını ölçmede yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Başvurulan değerlendirme teknikleri ile öğrencilerin sadece bilişsel öğrenmelerinin ölçülebildiği görülmüştür. Programda hedeflenen amaçlara ulaşıp ulaşılmadığını ölçmede kullanılması gereken temel ölçüt gerekli bilgilerin yanı sıra okul içi ve dışı davranışlar olması gerektiği gözlenmiştir. Elde edilen bulgular, programın değerlendirme ögesi ile ilgili varsayımımızı doğrulamıştır.

Sonuç olarak, programın uygulayıcısı olan DKAB öğretmenleri Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programının fonksiyonel ve uygulanabilirliği üzerinde genelde olumsuz düşünmektedirler. Dolayısıyla DKAB öğretim programının başarılı olabileceğine güvenmemektedir. Çünkü elde edilen veriler DKAB öğretmenlerinin programa güvensizlik duyduklarını ve eğitim-öğretim sürecinde programın uygulanmasında bu önyargıları neticesinde hareket ettiklerini ortaya koymuştur.

Bir öğretim programının çağdaş yöntemlerle hazırlanmış olması demek, onun başarıyla uygulanacağı ve iyi sonuç vereceği anlamına gelmez. Öğretim programı o güne kadar o alanlarda uygulanan programlara temel alan görüşlerden farklı görüşlerle hazırlanmışsa, gerek araç-gereç gerekse yöntem ve uygulama yönünden bir takım yenilikler getirdiğini iddia ediyorsa, öğretmenlerin bu yeni programı uygulayıp anlayabilecekleri bir seviyeye getirilmesi gerekmektedir. Bu da öğretmenlere yönelik düzenlenecek hizmet-içi eğitim faaliyetlerinde programın tanıtılması ve öğretmenlerin, programın ve günümüzün şartlarının gerektirdiği seviyeye getirilmesi ile mümkün olacaktır.

DKAB öğretim programı ile ilgili öğrencilerin, velilerin, eğitim uzmanlarının ve konuyla ilgili resmi ve sivil toplum kuruluşlarının görüşlerinin alındığı daha geniş kapsamlı araştırmalar yapılmalıdır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin öğretimi ile ilgili, özel öğretim yöntem ve teknikleri geliştirilmelidir. Bu yöntem ve tekniklerin nasıl kullanılabilmesi ile ilgili olarak öğretmenler hizmet-içi eğitim faaliyetleri ile desteklenmelidir.

Mevcut DKAB ders programındaki konular gözden geçirilmeli ve öğrencilerin seviyelerine uygun olarak yeniden düzenlenmelidir. İlgililerin görüşleri doğrultusunda programdan fazlalıklar çıkarılmalı ve eksik konular ilave edilmelidir.

Kaynaklar

- Alakan, C. & Kurt, M. (1998). *Özel Öğretim Yöntemleri Disiplinlerin Öğretim Teknolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Arsal, Z. (1998). *Program Geliştirme Sürecinde İhtiyaç Analizinin Yeri ve Nasıl Yapıldığına İlişkin Program Geliştirme Uzmanlarının Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, M. (2000). Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Programları ve Belli Başlı Özellikleri. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı. 146. Ankara: MEB Yayınları.
- Aydın, Z. (2000). İlköğretimin İkinci Kademesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Programındaki Amaç ve Konuların Program Geliştirme Açısından Değerlendirilmesi. *İslâmî Araştırmalar*. Cilt:13. Sayı:1. Ankara.
- Ayvaz, Z. (2001). *Eğitim Programları ve Unsurları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirel, Ö. (2004). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. Yedinci Baskı. Öğretme Sanatı. Ankara:PegemA Yayıncılık.
- Diptaş, N. (1998). *İlköğretim Okullarının 1. Kademesindeki Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Derslerinin Program. Öğretmen ve Öğrenci Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi . Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Doğan, R. & Tosun, C. (2003). *İlköğretim 6-7 ve 8. Sınıflar İçin DKAB Öğretimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Erdem, E. (2001). *Program Geliştirmede Yapılandırıcılık Yaklaşımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erden, M. (1998). *Eğitimde Program Değerlendirme*. 3.Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gözütok, D. (2003). Türkiye’de Program Geliştirme Çalışmaları. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı: 160.
- Hesapçıoğlu, M. (1998). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Hızal, A. (1982). Programlı Öğretim Yönteminin Etkenliği Karşılaştırmalı-Uygulamalar-Araştırma. *Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları*.
- Kaptan, S. (1973). *Bilimsel Araştırma Teknikleri*. Rehber Yayıncılık.
- Karakaya, Ş. (2004). *Eğitimde Program Geliştirme Çalışmaları ve Yönelimler*. Ankara: Asil Yayıncılık.
- Korkmaz, M. (2003). *İlköğretim DKAB Programının Eğitimde Program Geliştirme Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurak, İ. (1987). *Lise DKAB Programının Değerlendirilmesine İlişkin Ankara İl Merkezinde Bulunan Alan Öğretmenleri ve Öğrencilerinin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Küçükahmet, L. (1997). *Eğitim Programları ve Öğretim (Öğretim İlke ve Yöntemleri)*. 8.Baskı. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Küçükahmet, L. (2000). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. 11. Baskı. Ankara: Nobel Yayınları.

Özdemir, Ş. (1998). Orta Öğretimde DKAB Derslerinde Öğretmenlerin Yardımcı Ders Araç ve Gereçleri Kullanma Durumu. *Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri Sempozyumu*. Kayseri: İlahiyat Bilimleri Araştırma Vakfı Yayınları.

Özyürek, M. (2004). *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Temelleri ve Geliştirilmesi*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Tan, Ş & Erdoğan, A. (2004). Öğretim Planlama ve Değerlendirme. Ankara: Pegem-A Yayıncılık.

Taşdemir, M. (2003). *Eğitimde Plânlama ve Değerlendirme*. Ankara: Ocak Yayınları.

Taştekin, O. (1994). *Öğretmen ve Öğrencilere Göre DKAB Ders Müfredatları (İlköğretim 67-8)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. On Dokuz Mayıs Üniversitesi. Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

Tavukçuoğlu, M. (1998). DKAB Öğretim Programının Genel İlkeleri Arasında Görülen Bazı Çelişkiler. *Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri Sempozyumu*. Kayseri: İlahiyat Bilimleri Araştırma Vakfı Yayınları.

İletişim:

Fatih ÇINAR

Süleyman Demirel Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü

E-Posta: fatihcinar@windowslive.com